

V mozaike

PREMENY TALENTU

odznajú fragmenty z literárnych diel:

R. Berger: **LIST DO HABOVKY** (úryvok)

W. Rowland: **AKO SA SPRÁVAŤ V LESOCH** (úryvok)

P. O. Hviezdoslav: **HÁJNIKOVÁ ŽENA** (úryvok)

P. O. Hviezdoslav: **MLADÁ VDOVA** (časť)

odznajú fragmenty z hudobných diel:

J. S. Bach: **PARTITA d-mol**

W. A. Mozart: **LARGETTO**

W. A. Mozart: **POLONEZA**

G. B. Pergolesi: **SICILIANO**

A. Rubinstein: **DAS SPINNRAD**

N. Paganini: **NEL COR PIU NON MI SENTO**

V panoráme

KRÍŽ

odznajú fragmenty z literárnych diel:

R. Bednárika, M. Dullu, M. Rúfusa, W. Ziehra

a hudobné diela:

J. S. Bach: **TOCATA d-mol**

B. Pasquari: **VARIACIE LA FOLIA**

Tomasso Albinoni: **ADAGIO**

J. S. Bach: **KONCERT d-mol**

J. S. Bach: **KONCERT a-mol - Adagio**

G. F. Händl / J. Halvorsen: **PASSACAGLIA**

P. Eben: **CHORÁLOVÉ PREDOHRY**

J. Rosinský: **SMÚTOČNÁ KATEDRÁLA**

V. Godár: **O' CRUX**

M. Gáborová / M. Janšto:

PASTORALE pre organ a fujaru

Vizuálnu časť panorámy vytvárajú vyobrazenia z diel:

W. Zeihra: KRÍŽ, D. Jurkoviča, M. Martinčeka,
drevených krížov spod Poľany,
drevených kostolov gréckokatolíkov a pravoslávnych,
artikulárnych chrámov ECAV
a kalvárií katolíkov na Slovensku.

AIA CENTRUM Viliam J. Gruska BRATISLAVA

v spolupráci s

Cirkevným zborom ECAV Košariská-Prieipasné

Penziónom Holotech víška

ZŠ M. R. Štefánika v Košariskách

uvádzajú v dvojdielnom programe

Podakovanie za dar života

a za všetko čo dostávame od druhých

PREMENY TALENTU

Mozaika literárnych a hudobných miniatúr

Účinkujú:

Ida Rapaičová, herečka, kňazná slovenčiny

Katarína Bieliková, pedagogička, jej deti a žiaci

Dominika (10 r.) a Paľko (12 r.) Bielikovci z Červenika

Dalibor Karvay, husľový virtuóz / pedagóg

a jeho žiak Teo Gertler (8 r.) z Bratislavy

KRÍŽ

Audiovizuálna koncertná panoráma

po 4000 ročnom symbole kultúr ľudstva

a 1700 ročnom symbole kresťanov

Účinkujú:

Marta Gáborová / organ, Dalibor Karvay / husle

Marek Bielik / trubka, Ján Slávik / violončelo

Martin Janšto / fujara

Speváci z Červenika

Spevokol cirkevného zboru Košariská-Prieipasné

Spevokol pravoslávnej cirkevnej obce

Ida Rapaičová a Jozef Trgiňa / prednes textov

Námet, scenár a réžia:

Viliam Ján Gruska

Miesto uvedenia:

Chrám Boží ECAV na Košariskách

Termín uvedenia:

Nedeľa 25. septembra o 16.00 hodine

Kostol ponorený do prítmnia

s dominantným bielym plátnom namiesto oltára. To je uvítacia kulisa audiovizuálnej panorámy KRÍŽ, ktorú som vzhliadol 7. februára v martinskom evanjelickom chráme Božom.

Očakával som pôstne zamyslenia, úvahy, meditácie tradične o kríži a utrpení. Veľmi milo ma však prekvapila faktografická šírka a v mnohom náučný charakter tohto programu, hoci niesol v sebe aj mnoho dramatického, a duchovné, k zamysleniu nútiace posolstvo. Veľkým prínosom tohto projektu je mnohodimenzálny pohľad na kríž v dejinách ľudstva a Zeme. Prináša mnoho tradičných poznatkov z kresťanských dejín, ktoré sú dokumentované veľkým kvantom obrazov z rôznych historických aj umeleckých období, ale aj regiónov.

Čo ma však najviac zaujalo, bol akýsi religionistický a v tomto odbore komparatívny pohľad na fenomén kríža v štyritisícročných dejinách ľudstva. V tom je prínosná zvláštnosť panorámy.

Symbol umučenia Krista dvetisícročného kresťanstva, nanajvýš s pohľadom na typ popravy v Rímskej ríši, ktorá tak isto zabíjala otrokov a vzbúrencov.

Avšak v programe bola snaha hľadať akýsi prasymbol, archetyp kríža v predkresťanských dejinách. Azda nejde o nejakú apologetickú snahu, to by som ani z teologického pohľadu veľmi nečakal a nevítal. Mám na mysli apológiu v zmysle, kríž bol potrebný, lebo už jeho obraz bol predtým prítomný v dejinách. Vôbec som tento pocit nemal, a to je dobre. Lebo išlo o hľadanie symbolu, jeho výklad, ktorý vôbec nemal súvis s Kristom, alebo len symbolicky, typologicky. Boli však symboly, kde sa paralela dala nájsť. Načretie do dejín Egypta, Orientu, Afriky, Ameriky bolo pre mňa v mnohom obohacujúce, poučné.

Živá organová hudba mocne podčiarkovala myšlienku.

Oceňujem snahu a aj vydarenú synchronicitu slova, hudby, obrazu. Zaujímavou myšlienkou bola aj záverečná orientácia na Slovensko

s nespočetnými fotografiami kostolov – artikulárnych, gréckokatolíckych drevených, rímskokatolíckych, ale najmä Jurkovičove cintoríny. Vstup živého spevu pomohol dotvoriť plnosť umeleckého dojmu. Azda mohol byť aj bohatší.

V uvedení do posvätného pôstneho času to bol pre mňa hodnotný večer. Odporúčal by som repetíciu napríklad v inom kostole.

Možno pre uvedenie by bolo jednoduchšie – hoci si uvedomujem, že aj ochudobňujúcejšie, ale prečo to nespraviť – urobiť celú audiovizuálnu prezentáciu bez živej hudby, slova a spevu, a bolo by to možné rozšíriť ešte viac. Ale to je vec a konvencia autora.

Autorovi patrí tiež vyjadrenie obdivu a vďaky.

MUDr. Mgr. Milan Žila

správca rímskokatolíckej farnosti vo Vrútkach v spontánnej reakcii na program KRÍŽ

Od počiatku bolo samozrejmé,

že kresťanstvo je len jedno. Tak ako Kristus je iba jeden.

A tvorcovia evanjelií sú jedni a tí istí.

Modifikácie ich výkladu môžu byť v detailoch odlišné, ale do podstaty nezasahujú.

Preto je tragickým omylom, ak jednotlivé modifikácie výkladov začnú kopať zákopy a viesť proti sebe vojnu nenávisti v mene lásky – Kristovej lásky.

Muselo dôjsť k novej historickej situácii,

aby si kresťanstvo uvedomilo svoje postavenie vo svete.

A že siločiaru jeho možného rozkvetu a rovnako možného úpadku prechádzajú celkom inokade než to v priebehu storočí kreslili jednotlivé cirkvi. Mám na mysli siločiaru ducha, pretože práve on je skutočnou silou.

Staré zákopy dnes už nielen že strácajú zmysel, ale vedú k sebazáhube. Nebezpečie prichádza totiž dnes z inej strany.

Kresťanstvo je dnes ohrozované zvonka inými, fundamentalisticky nezmieriteľnými náboženstvami.

A zvnútra, čo je vari ešte rizikovejšie, mu hrozí pozvoľná a neustále postupujúca strata schopnosti veriť.

Lebo aj na vieru treba mať predpoklady.

V takejto situácii staré zákopy vyzerajú takmer groteskne: akoby na kolotoči, ktorý sa krúti, chcel niekto montovať ďalší krútiaci sa kolotoč. Výsledok by nevedel k dobrému.

Bol by len chaos, postupná erózia idey, ktorá by strácala svoju pôvodnú prostú mohutnosť a vybijala sa v averziách.

Ono je to ťažko rozoznať, kedy sa niečo delí a kedy rozpadáva. Aký vládca by ťažil z tohto rozdel' a panuj, nie je ťažké uhádnuť.

Preto je ekumenizmus aktom múdrosti.

A sebazáchovným aktom viery, ktorej predpokladom je láska. Je predĺženým evanjeliom, ktoré nás očisťuje od nánosov dejín a otvára nás čistému Kristovmu odkazu.

Je to vec logicky samozrejmá a my sme k jej pochopeniu doputovali po stupňoch prežitého utrpenia.

Ani jedna zo zúčastnených strán to nemala ľahké.

Ale čo je na tomto svete ľahké? Čo má váhu, to nemôže byť ľahké. Ani samotnému Kristovi nebol, ako vieme, ľahký Jeho kríž.

Veď predsa – akú obrovskú váhu má ten kríž.

A my sme zaň zodpovední.

Milan Rúfus: **PREDĽŽENÉ EVANJELIUM (časť)**

Text vznikol ako reakcia na akt podpísania

Spoločného protokolu

Svetového luteránskeho zväzu a katolíckej Cirkvi

O učení o ospravedlnení vo viere,

v Augsburgu 30. októbra 1999.

Kríž je skutočne výnimočný symbol

Možno neexistuje väčší a častejší, o čom výstižne vypovedal rovnomenný program v rámci 19. ročníka Cyrilometodských dní, v ktorom autor pán Viliam Ján Gruska potvrdil svoju ambíciu zhostiť sa veľkej (i ťažkej) témy a podať ju v širokospektrálnych (výtvarných, literárnych, hudobných) súvislostiach.

Priznám sa, že ešte hodnú chvíľu som doma v noci uvažoval o tom, čo som videl.

Kríž je emotívna téma. Odmietanie, ťažoba, utrpenie i spása.

Toto všetko symbolizuje kríž. A vynárali sa otázky.

Aký je, alebo aký bude môj kríž, budem dostatočne silný na jeho nesenie a či vôbec dokráčam k spaseniu?!

Ťažšie myšlienky strieda myšlienka nádeje.

Veď kríž je aj symbol nádeje.

Nádeje, že ak sa rozhodneme po pádoch zakaždým vstať,

tak nie Šimon Cyrenejský,

ale sám Ježiš Kristus nám ho pomôže niesť.

Noc má zvláštnu moc a tak sa moje reflexie na tému kríž posunuli alebo lepšie povedané presunuli z vyšších sfér priamo na Terchovskú zem, s ktorou je kríž úzko spätý.

Štyri hlavné doliny Terchovej a na ich dne rieky (Struhárňanka, Vrátnanka, Biely Potok a pokračovanie už Varínky) vtláčili hornatému kraju pečat' kríža.

Po jeho chotári roztrúsil zbožný terchovský umelec svoje kamenné, drevené i železné artefakty i pomenoval jednu lokalitu Krížovým.

Krížom značili štíty dreveníc i cestu na chlieb pred sádzaním.

Aj oráč pred prvou brázdou spravil pred koňom kríž do prachu zeme.

Tieto myšlienky a mnohé ďalšie deje sa vo mne odohrávali úplne prirodzene a nenútené.

Ich spúšťačom bol zážitok zo spomínaného programu.

Som zaň vďačný.

Bohu i autorovi.

Akad. sochár Marián Zajac

v mesačníku Terchová

Na realizácii dvojprogramu na Košariskách spolupracovali:

Jakub Janšto, Martin Šlahor, Alino Špaček

Digitálne spracovanie:

Martin Janšto st., Július Vargic ml., Lukáš Mackovjak